

Πρόταση για τήν αντιμετώπιση τοῦ Οὐκραινικοῦ ζητήματος

τοῦ Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου

Τό Οὐκραινικό ζήτημα ἀπασχολοῦσε τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τό τελευταῖο διάστημα, ἀπό τό 1990 μέχρι σήμερα, περίπου τριάντα χρόνια. Ὅταν οἱ Οὐκραιοὶ σχημάτισαν Κράτος, θέλησαν νά ἀποκτήσουν καί αὐτοὶ αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία – Πατριαρχεῖο. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας δέν ἔδωσε τήν συγκατάθεσή της, παρά μόνον ἔδωσε μιά διευρυμένη αὐτονομία, γι' αὐτό καί τιμώρησε μέ καθαίρεση αὐτούς πού ἀνεκήρυξαν τήν οὐκραινική Ἐκκλησία σέ Αὐτοκέφαλη-Πατριαρχεῖο. Ἐκτοτε στήν Οὐκρανία ὑπῆρχε μιά Ἐκκλησία πού ὑπάγεται στήν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας καί ἄλλες δύο παρατάξεις πού ἦταν σχισματικές.

Γιά τό θέμα αὐτό ἔγραψα εἴκοσι (20) κείμενα. Τό πρῶτο γράφηκε τό ἔτος 2008, τό δεύτερο τό ἔτος 2014 καί τά ὑπόλοιπα τά δύο ἔτη 2018 καί 2019. Στά κείμενα αὐτά μέ ἀπασχόλησε κυρίως ἡ βαθύτερη αἰτία τοῦ ζητήματος, ἀπό τήν ὁποία ἀναφύονται κατά καιρούς διάφορα ἄλλα ζητήματα.

Μέ τά κείμενα πού ἔγραψα προσπάθησα νά ἀναδείξω ἕξι σοβαρά ζητήματα. Πρῶτον, τό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι συνοδικό, ἀλλά καί ἱεραρχικό. Δέν μπορεῖ νά τονίζεται μόνον ἡ συνοδικότητα, χωρίς τήν ἱεραρχικότητα, γιατί αὐτό συνιστᾷ προτεσταντική νοοτροπία. Δεύτερον, ἡ Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία δέν μπορεῖ νά λειτουργῇ ὡς ἀνεξάρτητη ἀπό ὄλες τίς ἄλλες Ἐκκλησίες, ὡς «Αὐτοκεφαλισμός», ἀλλά εἶναι αὐτοδιοίκητη, ὄχι ὁμως καί τελειῶς ἀνεξάρτητη. Τρίτον, ἡ Ἀποστολική Διαδοχή συνδέεται ἀναπόσπαστα μέ τήν Ἀποστολική ζωή καί παράδοση μέσα στό μυστήριό τῆς Πεντηκοστῆς. Τέταρτον, ἡ Ἐκκλησία ἐπιλύει τά θέματα πού ἀνακύπτουν μέ ἀκρίβεια καί οἰκονομία, καί ἡ οἰκονομία γίνεται κάτω ἀπό ὀρισμένους ὅρους καί ἀπαραίτητες προϋποθέσεις. Πέμπτον, ἐμφανίζονται κατά καιρούς διάφορες ἐκκλησιολογικές ἀσθένειες, θά τίς χαρακτηρίζω δυσλειτουργίες τοῦ συνοδικοῦ καί ἱεραρχικοῦ πολιτεύματος τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἡ θεωρία «περί Τρίτης Ρώμης», οἱ ὁποῖες ἀποβλέπουν στήν ἀνατροπή τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἐκτον, τό κείμενο γιά τήν χορήγηση τοῦ Τόμου τῆς αὐτοκεφαλίας σέ μιά Ἐκκλησία εἶχε συμφωνηθῆ στίς πανορθόδοξες διασκέψεις, ἀλλά μέ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μόσχας ἐπῆλθε διαφωνία στό ποιός θά ὑπογράφη τόν Τόμο αὐτόν.

Κυρίως αὐτά τά ἕξι σημεῖα μέ ἀπασχόλησαν στά κείμενα πού ἔγραψα ὡς Ἱεράρχης μιᾶς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά καί ὡς Ἱεράρχης τῆς καθόλου Ἐκκλησίας.

Παρατηρῶ ὅτι μερικοί ἀσχολοῦνται μέ ἐπί μέρους ζητήματα, τά ὁποῖα ἀπολυτοποιοῦν, καί μάλιστα ἀναλύουν μέ ἐπιμονή ἐνέργειες πού ἔγιναν στό παρελθόν, ὅπως γιά παράδειγμα ἡ χορήγηση τοῦ Τόμου τῆς Αὐτοκεφαλίας πού ἔδωσε ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης στήν Οὐκρανία, χωρίς νά βλέπουν τά νοσογόνα αἷτια πού ἀνέφερα προηγουμένως καί χωρίς νά βλέπουν τό παρόν καί τό μέλλον.

Ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος κατά τήν Συνεδρίασή της τήν 28^η Αὐγούστου 2019, ἀφοῦ ἄκουσε τήν εἰσήγηση τῶν δύο Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, ἤτοι τῆς Ἐπιτροπῆς Δογματικῶν καί Κανονικῶν Ζητημάτων καί τῆς Ἐπιτροπῆς Διορθοδόξων καί Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, ἔλαβε τήν ἀπόφαση ὅτι «ἀναγνωρίζει τό κανονικό δικαίωμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου γιά τήν παραχώρηση τοῦ Αὐτοκεφάλου, καθῶς καί τό προνόμιο τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νά χειρισθεῖ περαιτέρω τό ζήτημα τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας».

Ἀναμένω νά δημοσιευθῇ ὀλόκληρη ἡ εἰσήγηση αὐτή, καθῶς ἐπίσης καί τό σκεπτικό πού στηρίζει τήν ἀπόφαση.

Ἀπό δηλώσεις καί δημοσιεύματα φαίνεται ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος θά ἐνημερώσῃ τήν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πού θά συνέλθῃ σέ τακτική Συνεδρίασή της τόν προσεχῆ Ὀκτώβριο.

Ἀνεξάρτητα ἀπό τό πῶς θά ἐξελιχθῇ περαιτέρω τό θέμα στήν Ἱεραρχία, στήν βάση του τό θέμα αὐτό παραμένει ἀνοικτό πρός ἐπίλυση. Δηλαδή, διατυπώνονται ἐπιχειρήματα κανονικά, ἐκκλησιολογικά, θεολογικά, ἔνθεν κακεῖθεν, ἀλλά κάποια στιγμή πρέπει νά ἀναζητηθῇ μιά σοβαρή λύση, ὥστε νά ἐπανέλθῃ ἡ ἐνότητα στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, πού ἔχει διασαλευθῇ.

Μέ τό παρόν κείμενο θά ὑποβάλω μιά συγκεκριμένη πρόταση γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ Οὐκρανικοῦ ζητήματος. Αὐτό τό κάνω μέ πολύ σεβασμό στους Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἰδίως στόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη Κύριο Βαρθολομαῖο. Ἐπιθυμῶ νά βοηθῆσω καί ὄχι νά τούς ὑπερβῶ. Ἄλλωστε, γνωρίζω ὅτι ὅλα τά θέματα ἐπιλύονται μέσα στό συνοδικό καί ἱεραρχικό πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας.

Γνωρίζω σαφέστατα ὅτι τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο ἔχει μεγάλη πείρα στήν ἀντιμετώπιση ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων. Γιά παράδειγμα, ἀντιμετώπισε τό σχίσμα, πού ἐπικράτησε στήν Ἑλλάδα δέκα ἐπτὰ χρόνια (1833-1850) μέ τήν αὐτόγνωμη ἀνακήρυξη τῆς Αὐτοκεφαλίας, καί τό ἔλυσε μέ σοφία καί διάκριση. Τό ἴδιο παρατηροῦμε καί γιά ἄλλες κατά Τόπους Ἐκκλησίες.

Ἔτσι, σέβομαι ἀπόλυτα τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, καὶ τὰ ὅσα θὰ καταθέσω στὴν συνέχεια μὲ σεβασμὸ, κινουῦνται μέσα στὴν προοπτικὴ τοῦ λόγου: «Δίδου σοφῶ ἀφορμὴν καὶ σοφώτερος ἔσται» (Παρ. θ', 9) καὶ τοῦ λόγου: «Τῶνδε γὰρ ἀκούσας σοφός σοφώτερος ἔσται, ὁ δὲ νοήμων κυβέρνησιν κτήσεται» (Παρ. α', 5).

Ἐννοεῖται ὅτι θὰ χαρῶ πολὺ, ἂν βρεθῆ ἓνας καλύτερος τρόπος ἐπιλύσεως τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, διότι κανεὶς δὲν εἶναι ἀλάθητος, ἀφοῦ τὸ ἀλάθητον ἀνήκει στὴν Ἐκκλησία πού λειτουργεῖ μέσα στό μυστήριό τῆς Πεντηκοστῆς μὲ Ἱεράρχες πού συσκέπτονται συνοδικῶς καὶ ἱεραρχικῶς.

Πρὶν καταθέσω τὴν πρόταση θὰ ἀναφερθῶ στὴν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στὴν Ἐκκλησία κατὰ τὸν 4^ο αἰῶνα, γιὰ τὸ πῶς τὴν περιγράφει καὶ πῶς τὴν ἀντιμετωπίζει ὁ Μέγας Βασιλεῖος, ὁ Μεγάλος αὐτὸς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας.

1. Ὁ κλωνισμὸς τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας

Ἡ περίοδος μεταξύ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325 μ.Χ.) καὶ τῆς Β' (381 μ.Χ.) ἦταν ταραγμένη. Ἐμφανίσθηκαν πολλοὶ Ἐπίσκοποι καὶ θεολόγοι πού προσπαθοῦσαν νὰ θεολογήσουν γιὰ τὴν θεότητα τοῦ Λόγου καὶ τὴν θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κλονίζωνται οἱ κατὰ Τόπους Ἐκκλησίες.

Ὁ Μέγας Βασιλεῖος ἔζησε αὐτὴν τὴν περίοδο καὶ ὡς καλὸς καὶ νηφάλιος κυβερνήτης προσπάθησε νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν κατάσταση. Ὑπάρχει ἓνα καταπληκτικὸ κείμενό του, στό ὁποῖο διεκτραγωδεῖ τὴν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στὶς Ἐκκλησίες. Τότε συγκλήθηκαν περίπου τριάντα Σύνοδοι.

Θὰ παραθέσω τὴν μετάφραση τοῦ ἐκπληκτικοῦ αὐτοῦ κειμένου, τὴν ὁποία ἔκανε ἡ φιλόλογος Σωτηρία Καρανάσιου. Νομίζω ὅτι ἡ περιγραφή αὐτὴ δείχνει παρόμοιες καταστάσεις πού ἐπικρατοῦν καὶ σήμερα. Γιὰ τὴν εὐχερέστερη ἀνάγνωση τὸ κείμενο αὐτό θὰ χωρισθῆ σὲ περισσότερες παραγράφους ἀπὸ τὸ ἀρχικό.

Μεγάλου Βασιλείου: Διήγησις τῆς παρούσης καταστάσεως τῶν Ἐκκλησιῶν

«Μέ τί νὰ παρομοιάσουμε τὴν παροῦσα κατάσταση; Αὐτὴ πού εἶναι παρόμοια μὲ κάποια ναυτικὴ σύρραξη, τὴν ὁποία ἐτοίμασαν ναυτικοὶ ἄνδρες φιλοπόλεμοι οἱ ὁποῖοι κρατοῦσαν μῖσος μὲ τοὺς ἀντιπάλους ἀπὸ παλαιές συγκρούσεις. Σκέψου τὴν εἰκόνα αὐτὴν νὰ ἐφορμοῦν μὲ σφοδρότητα οἱ δύο

άντίπαλοι στόλοι καί ἔπειτα, ὅταν ἐκραγῆ και φτάση σέ ἀξεπέραστα ὄρια ἢ μεγάλη ὄργῃ, νά μάχωνται μέ δύναμη οἱ ἄνδρες. Ἄν θέλης ὑπέθεσε ὅτι τά πλοῖα συγχρόνως πλήττονται καί ἀπό σφοδρή θαλασσοταραχή καί ἕνα σκοτάδι ἀπό μαῦρα σύννεφα ἔχει καλύψει τά πάντα, ὥστε νά μήν μποροῦν νά διακριθοῦν φίλοι ἢ ἐχθροί γιατί ἀπό τήν σύγχυση δέν ἀναγνωρίζονται τά σύμβολα.

Καί γιά νά γίνη πιό σαφής ἡ εἰκόνα ἄς προσθέσουμε τήν φουσκωμένη θάλασσα πού περιστρέφει τά νερά ἀπό τόν βυθό μέχρι ἐπάνω καί νά πέφτη ὀρμητικό τό νερό ἀπό ψηλά, ὥστε νά δημιουργῆται φοβερός κλύδωνας ἀπό τήν θαλασσοταραχή.

(Σκέψου) ἔπειτα νά φουῶνε οἱ ἄνεμοι ἀπό ὅλα τά σημεῖα στό ἴδιο σημεῖο καί νά συνταράσσεται ὀλόκληρος ὁ στόλος, καί ἀπό τούς ἀντιπάλους ἄλλοι νά προδίδουν τήν παράταξή τους, ἄλλοι νά αὐτομολοῦν ἀπό τήν ἀγωνία τους, ἐνῶ ἄλλοι νά προσπαθοῦν νά κυβερνήσουν τά σκάφη πού κλυδωνίζονται ἀπό τούς ἀνέμους καί νά ἐπιτεθοῦν στούς ἀντιπάλους, καί νά ἀλληλοσκοτώνωνται ἀπό τήν ἀνταρσία πού ἔφερε ὁ φθόνος γιά τούς νικητές καί ἡ ἐπιθυμία νά νικήση ὁ καθένας μόνος του.

Καί μέσα σέ ὅλα αὐτά φαντάσου ἕναν φοβερό καί ἀνάμεικτο θόρυβο σέ ἐκεῖνο τό σημεῖο ἀπό τούς ἀνέμους πού σφυρίζουν, ἀπό τόν πάταγο τῶν πλοίων, ἀπό τό κόχλασμα τῆς τρικυμίας, ἀπό τήν βουή τῶν πολεμιστῶν πού ἀφήνουν τίς κραυγές τους ἀνάλογα μέ τό τί παθαίνουν, καί ἐξ αἰτίας ὅλων αὐτῶν νά μήν ἀκούγεται ἡ φωνή οὔτε τοῦ ναυάρχου οὔτε τοῦ κυβερνήτη, ἀλλά νά ἐπικρατῆ φοβερή ἀταξία καί σύγχυση μέ ὅλα αὐτά τά ὑπερβολικά κακά, ὥστε νά κάνουν μεγάλα λάθη ἀπό ἀπόγνωση γιά τήν ζωή τους.

Πρόσθεσε σέ ὅλα αὐτά καί τήν βαρύτατη ἀσθένεια τῆς δοξομανίας, ὥστε, ἐνῶ τό καράβι πάει στόν βυθό, οἱ ἐπιβάτες νά μαλώνουν μεταξύ τους γιά τά πρωτεῖα.

Πήγαινε τώρα ἀπό τήν εἰκόνα σέ αὐτό τό ἴδιο τό κακό. Μήπως καί παλαιότερα τό ἀρειανικό σχίσμα, ἀφοῦ ἀποχωρίσθηκε ἀπό τήν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ σάν ἀντίπαλη μερίδα, δέν ἦταν ἡ μοναδική ἐχθρική παράταξη; Ὅταν μετά ἀπό μακροχρόνια καί φοβερή ἔριδα ἄρχισαν τόν φανερό πόλεμο ἐναντίον μας, τότε ὁ πόλεμος διαχωρίσθηκε σέ πολλά μέρη καί μέ μύριους τρόπους, ὥστε νά ὑπάρχη σέ ὅλους ἕνα ἀδιάλλακτο μίσος λόγω τοῦ γενικοῦ ἐχθρικοῦ κλίματος καί λόγω τῆς ὑποψίας τοῦ ἑνός πρὸς τόν ἄλλον.

Αὐτός ὁ σάλος τῶν Ἐκκλησιῶν δέν εἶναι πιό ἄγριος ἀπό τήν κάθε θαλασσοταραχή; Κατ' αὐτόν τόν σάλο ἔχει μετακινηθῆ κάθε ὄριο πού ἔθεσαν οἱ Πατέρες, κάθε θεμέλιο καί κάθε δογματικό ὄχυρό ἔχει διασαλευθῆ. Τά πάντα συγκλονίζονται καί σείονται καθῶς στηρίζονται σέ σαθρή βάση.

Άλληλοκαταστρεφόμαστε μέ τό νά έπιτιθέμεθα ό ένας στόν άλλον. Κι άν δέν σέ προφτάση ό έχθρός, σέ πληγώνει ό σύντροφος. Καί άν πέσης πληγωμένος, σέ καταπατά ό συμπολεμιστής. Τόση κοινωνία έχουμε μεταξύ μας, όσο από κοινοῦ μισοῦμε τούς έχθρούς μας. Καί όταν περάσουν οί έχθροί, τότε βλέπουμε ό ένας τόν άλλον ως έχθρό.

Άκόμη δέ ποιός θά μπορούσε νά μετρήση τό πλήθος τῶν ναυαγίων; Άλλοι βυθίζονται από επίθεση τῶν έχθρῶν, άλλοι από τήν καλυμμένη έχθρα τῶν συμμάχων, άλλοι από τήν άπειρία τῶν ήγετῶν τους. Όλόκληρες Έκκλησίες βυθίσθηκαν αὐτανδρες, έπειδή έπесαν έπάνω σέ δόλιους αϊρετικούς ύφάλους, άλλοι παρέλαβαν τήν διακυβέρνηση τῆς Έκκλησίας, αλλά ναυάγησαν στήν πίστη, έπειδή δέν ήθελαν νά άκολουθήσουν τό σωτήριο πάθος. Οί ταραχές πού προέρχονται από τούς άρχοντες τοῦ κόσμου τούτου καί άνατρέπουν τούς λαούς δέν εἶναι σφοδρότερες από κάθε θύελλα καί καταιγίδα;

Πράγματι, θλιβερό καί σκυθρωπό σκοτάδι έχει καλύψει τίς Έκκλησίες, έπειδή έχουν έκδιωχθῆ οί λαμπτήρες πού τοποθέτησε ό Θεός στόν κόσμο γιά νά φωτίζουν τίς ψυχές τῶν λαῶν. Καί ένῶ ήδη ύπάρχει ό φόβος νά διαλυθῆ τό πᾶν, ή ύπερβολική μεταξύ τους φιλονικία δέν τούς έπιτρέπει νά δοῦν τόν κίνδυνο. Περισσότερο ύπολογίζεται ή προσωπική βλάβη παρά τό κοινό καί δημόσιο συμφέρον, στόχος εἶναι ή επικράτηση στους άντιπάλους παρά τό κοινό καλό, καί ή ικανοποίηση τοῦ έγωϊσμοῦ από τίς μελλοντικές άμοιβές. Γι' αυτό όλοι, μέ όποιον τρόπο μπορούν, σηκώνουν φονικά χέρια ό ένας έναντίον τοῦ άλλου. Κάποια τραχεία κραυγή από αὐτούς πού άντιμάχονται μεταξύ τους, μία άκατανόητη βοή καί ένας δυσδιάκριτος ήχος από τούς συνεχεῖς θορύβους έχει γεμίσει όλη τήν Έκκλησία καί διαστρέφεται τό εύθές δόγμα τῆς εύσεβείας από τίς ύπερβολές καί τίς έλλείψεις.

Άλλοι μέ τήν σύγχυση τῶν προσώπων τῆς Αγίας Τριάδος όδηγοῦνται στόν Ίουδαϊσμό, άλλοι μέ τό νά δέχονται άντίθεση τῶν φύσεων όδηγοῦνται στόν Έλληνισμό. Οὔτε ή θεόπνευστη Γραφή άρκει νά τούς συμβιάση, οὔτε οί άποστολικές παραδόσεις μπορούν νά τούς συμφιλιώσουν.

Μία εἶναι ή προϋπόθεση τῆς φιλίας, τό νά όμιλῆ κανείς κολακευτικά. Γιά τήν δημιουργία δέ τῆς έχθρας εἶναι άρκετό τό νά μήν συμφωνῆ κάποιος μέ τήν γνώμη τοῦ άλλου. Η όμοιότητα τοῦ σφάλματος προκαλεῖ έμπιστοσύνη περισσότερο από κάθε συνωμοσία γιά τήν συμμετοχή σέ άνταρσία.

Θεολόγος δέ εἶναι όποιοσδήποτε, έστω κι άν ή ψυχή του εἶναι στιγματισμένη από μύριες κηλίδες. Γι' αυτό οί νεωτεριστές βρίσκουν εύκολα πολλούς συνεργάτες στήν άνταρσία τους. Γι' αυτό καί άυτοχειροτόνητοι πού έπιδιώκουν μέ κάθε μέσον τήν κατάληψη τῆς έξουσίας έχουν αναλάβει τήν

διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, ἀγνοώντας τὴν οἰκονομία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ἐνῶ οἱ εὐαγγελικοὶ θεσμοὶ βρίσκονται σὲ παντελεῖ σύγχυση λόγω τῆς ἀταξίας, ὑπάρχει ἀπερίγραπτη σπουδὴ γιὰ τὰ ἀξιώματα καὶ ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς πού θέλουν νὰ ἐπιδειχθοῦν ἀγωνίζεται ὁ ἴδιος νὰ ἀνέλθῃ στό ἀξίωμα. Λόγω αὐτῆς τῆς φιλαρχίας ἐπικρατεῖ πολὺ μεγάλη ἀναρχία μεταξύ τῶν λαῶν. Γι' αὐτό οἱ συστάσεις τῶν ὑπευθύνων εἶναι ἀνώφελες καὶ χωρὶς ἀποτέλεσμα, γιατί ὁ καθένας λόγω τῆς ἀμάθειας καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ πιστεύει ὅτι πρέπει νὰ ἐξουσιάσῃ καὶ ὄχι νὰ ὑπακούῃ στοὺς ἄλλους.

Γι' αὐτό καὶ θεώρησα ὅτι εἶναι προτιμότερο νὰ σιωπήσω παρά νὰ ὀμιλήσω, γιατί μέσα σὲ τόσους θορύβους εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰσακουσθῇ ἡ φωνὴ κάποιου ἀνθρώπου. Γιατί, ἂν εἶναι ἀληθινοὶ οἱ λόγοι τοῦ «Ἐκκλησιαστῆ», «οἱ λόγοι τῶν σοφῶν ἀκούγονται ὅταν ἐπικρατῇ ἡσυχία», δὲν θὰ ταίριαζε στὴν παροῦσα κατάσταση νὰ ὀμιλήσω γι' αὐτά. Ἀκόμη ἐνθυμοῦμαι καὶ τὸ προφητικὸ λόγοιο: «ὁ συνετός θὰ σιωπήσῃ κατὰ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο διότι ὁ καιρὸς εἶναι πονηρός».

Καὶ πράγματι εἶναι πονηρός ὁ καιρὸς, διότι ἄλλοι φροντίζουν νὰ πέσῃ κάτω κάποιος, ἄλλοι χοροπηδοῦν γύρω ἀπὸ αὐτόν πού ἔπεσε, ἄλλοι ἐπικροτοῦν τὴν πτώση καὶ δὲν ὑπάρχει κάποιος πού ἀπὸ συμπάθεια θὰ δώσῃ τὸ χέρι του νὰ σηκωθῇ αὐτός πού γονάτισε. Ἄν καὶ κατὰ τὸν παλαιὸ νόμο κατακρίνεται ἀκόμη καὶ αὐτός πού προσπέρασε μὲ ἀδιαφορία τὸ ζῶο τοῦ ἐχθροῦ πού γονάτισε ἀπὸ τὸ βάρος. Τώρα, ὅμως, δὲν ἰσχύουν τὰ ἴδια. Γιατί; Διότι γενικῶς ψυχράνθηκε ἡ ἀγάπη, ἐξαφανίσθηκε ἡ σύμπνοια μεταξύ τῶν ἀδελφῶν, ἀγνοεῖται ἀκόμη καὶ τὸ ὄνομα τῆς ὁμόνοιας, χάθηκαν οἱ νοουθεσίες ἀπὸ ἀγάπη, δὲν ὑπάρχει πουθενὰ χριστιανικὴ συμπάθεια, δὲν χύνεται πουθενὰ δάκρυ συμπάθειας. Δὲν ὑπάρχει αὐτός πού θὰ στηρίξῃ τὸν ἀσθενῆ στὴν πίστη, ἀλλὰ ἔχει ἀνάψει τόσο μίσος μεταξύ τῶν συμπολιτῶν, ὥστε ὁ καθένας χαίρεται περισσότερο μὲ τίς συμφορὲς τοῦ πλησίον παρά μὲ τὰ δικά του ἐπιτεύγματα. Ὅπως συμβαίνει μὲ τίς ἐπιδημίες, πού καὶ ὅσοι προσέχουν μὲ ἀκρίβεια τὴν δίαιτα ὑποφέρουν ἐξίσου μὲ τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ λόγω τῆς συναναστροφῆς μὲ τοὺς ἀσθενεῖς ἀσθενοῦν καὶ αὐτοί, ἔτσι καὶ τώρα ἐξομοιωθήκαμε ὅλοι μεταξύ μας, γιατί σὰν ἐπιδημία ἡ φιλονικία ἢ ὁποῖα κατέλαβε τίς ψυχές μας μᾶς ὀδήγησε στό νὰ φροντίζουμε γιὰ τὸ κακό.

Γι' αὐτό καὶ στίς θέσεις τῶν δικαστῶν κάθονται πρόσωπα χωρὶς ἔλεος καὶ σκληρὰ σὲ ὅσους σφάλλουν, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὑπάρχουν ἀγνώμονες κριτές πού ἀντιμετωπίζουν δυσμενῶς τὰ κατορθώματα καὶ, ὅπως φαίνεται, τόσο πολὺ ἔχει στερεωθῆ τὸ κακό, ὥστε γίναμε πιὸ ἄλογοι καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα. Διότι ἐκεῖνα κάνουν μία εἰρηνικὴ ἀγέλη μεταξύ τους, σὲ μᾶς ὅμως αὐτός ὁ φοβερός πόλεμος ἔχει ξεσπάσει ἐναντίον τῶν ὁμοφύλων μας.

Γιά ὄλους αὐτούς τούς λόγους ἔπρεπε νά σιωπήσω, ἀντίθετα, ὅμως, ἀπό τήν ἄλλη μεριά μέ εἶλκυε ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία δέν ζητᾶ τό δικό της συμφέρον καί ἀπαιτεῖ νά ὑπερνικᾷ κανεῖς ὅλες τίς δυσκολίες τῶν καιρῶν καί τῶν πραγμάτων. Μᾶς δίδαξαν οἱ τρεῖς παῖδες, πού ρίφθηκαν στήν βαβυλώνια κάμινο, ὅτι ἀκόμη κι ἂν δέν ὑπάρχη κανένας σύμμαχος τῆς εὐσεβείας, πρέπει κανεῖς νά ἐπιτελῇ καί ὁ ἴδιος τό καθῆκον του. Αὐτοί μέσα ἀπό τήν φλόγα τῆς καμίνου ὑμνοῦσαν τόν Θεό, χωρίς νά ὑπολογίζουν τό πλῆθος τῶν ἀσεβῶν, ἀλλά οἱ τρεῖς τους ἦταν ἀρκετοί γιά νά στηριχθοῦν μεταξύ τους.

Γι' αὐτό οὔτε καί ἐμᾶς μᾶς φόβισε τό πλῆθος τῶν ἀντιπάλων, ἀλλά, ἀφοῦ στηρίζαμε τήν ἐλπίδα στήν βοήθεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διακηρύξαμε μέ παρρησία τήν ἀλήθεια. Ἄλλωστε θά ἦταν τό πῶς παράλογο ἀπό ὅλα, ἂν αὐτοί, πού βλασφημοῦν τό Πνεῦμα ἐξαγγέλλουν μέ τόσο θράσος καί μέ τόση εὐκολία τήν ἀσέβειά τους, ἐνῶ ἐμεῖς πού ἔχουμε τέτοιον σύμμαχο καί συνήγορο νά διστάζουμε νά ὑπηρετήσουμε τήν διδασκαλία, ἡ ὁποία ἔφθασε μέχρις ἐμᾶς μέ τήν παράδοση τῶν πατέρων καί διασώθηκε μέ τήν μνήμη ἀπό γενεά σέ γενεά. Ἐπί πλέον ἐνίσχυσε αὐτήν τήν διάθεσή μας ἡ φλόγα τῆς εἰλικρινοῦς ἀγάπης σου, ἡ σοβαρότητα καί ἡ πραότητα τοῦ χαρακτήρα σου, τά ὁποῖα ἦταν ἐγγύηση ὅτι δέν θά γίνονταν γνωστά σέ πολλούς ὅσα θά γράφονταν. Ὅχι γιατί ἦταν ἄξια νά ἀποκρυφθοῦν, ἀλλά γιατί δέν ἔπρεπε νά ριφθοῦν τά μαργαριτάρια στούς χοίρους.

Αὐτά εἶχα νά πῶ ἐγώ. Γιά σένα ὅμως, ἂν μὲν εἶναι ἀρκετά ὅσα ἔχουν λεχθῆ, ἄς μὴν γίνεται πλέον λόγος γι' αὐτό τό θέμα. Ἄν ὅμως σοῦ φανοῦν ἐλλίπῃ, δέν θά μέ πειράξῃ νά ἀσχοληθῆς φιλόπονα μέ τήν ἔρευνα καί μέ ἐρώτηση ὅχι ἐριστική νά συμπληρώσης τήν γνώση σχετικά μέ τό θέμα. Εὐχομαι νά βοηθήσῃ ὁ Κύριος ὥστε εἴτε διά μέσου ἐμοῦ εἴτε μέσω ἄλλων νά συμπληρωθοῦν τά ἐλλείποντα μέ τήν γνώση, ἡ ὁποία δίνεται ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα σέ ὅσους εἶναι ἀντάξιοι αὐτῶν τῶν δωρεῶν».

Περίληψη καί σχόλιο

Τό κείμενο αὐτό πού παρατέθηκε σέ μετάφραση εἶναι ἐκπληκτικό καί περιγράφει τήν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στήν Ἐκκλησία τόν 4ο αἰώνα μ.Χ. καί μάλιστα παρουσιάζεται μέ καταπληκτικό τρόπο ἀπό τόν Μέγα Βασίλειο καί δείχνει τόν τρόπο πού τήν ἀντιμετώπισε ὁ Μέγας αὐτός Ἱεράρχης τῆς Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας καί Οἰκουμενικός διδάσκαλος. Ἐνδεικτικῶς θά τονισθοῦν μερικά σημεῖα.

1. Σέ αὐτό τό κείμενο περιγράφονται μέ λεπτομερῆ καί ἀκριβῆ τρόπο τά ὅσα συμβαίνουν σέ μιά ναυμαχία. Ἡ ὅλη εἰκόνα εἶναι ἐκρηκτική ἀπό τήν σύρραξη

τῶν πλοίων, τὴν δύναμη τῶν πολεμιστῶν, τὴν τρικυμία τῆς θάλασσης, τὸ σκοτάδι τῆς νύκτας, τὴν δύναμη τῶν ἀνέμων, τὴν ἀλληλοεξόντωση τῶν πολεμιστῶν, τὸν θόρυβο πού προκαλοῦν τὰ πλοῖα, τὴν κραυγὴ τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀταξία πού ἐπικρατεῖ, τὸ βύθισμα τῶν πλοίων, ἀλλὰ καὶ τὴν διαμάχη τῶν ἀνθρώπων γιὰ τὰ πρωτεῖα, ἀκόμη καὶ σὲ αὐτὴν τὴν φρικτὴ κατάσταση.

2. Ὅλα αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ναυμαχίας ὁμοιάζουν μὲ τὴν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στὶς Ἐκκλησίες λόγῳ τῆς αἰρέσεως τοῦ Ἀρείου, ἀλλὰ καὶ τῆς αἰρέσεως τῶν Πνευματομάχων. Πρόκειται γιὰ ἕναν σάλο στὶς Ἐκκλησίες, πού ὁμοιάζει μὲ θαλασσοταραχὴ, ἀφοῦ μετακινοῦνται τὰ ὄρια καὶ τὰ θεμέλια πού ἔθεσαν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπικρατεῖ μιά διαμάχη μεταξύ τῶν Ἐπισκόπων καὶ τῶν Χριστιανῶν. Βυθίζονται οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀπειρία τῶν ἡγετῶν. Ἀκόμη βυθίσθηκαν Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες ὁμοιάζουν μὲ πλοῖα, ἐπειδὴ προσέκρυσαν σὲ ὑφαλούς αἰρετικῶν, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἀνέλαβαν τὴν κυβέρνησι τῶν Ἐκκλησιῶν ναυάγησαν κατὰ τὴν πίστη. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πολεμικὴ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, ἐπικρατεῖ σκοτάδι πνευματικὸ, φιλονικία μεταξύ τῶν Χριστιανῶν. Φονεῦει ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, διαστρέφονται τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας. Ὡς θεολόγοι ἀναδεικνύονται αὐτοὶ πού ἔχουν πολλές κηλίδες, καὶ ἀκόμη, ἐνῶ εἶναι αὐτοχειροτόνητοι, ἀνέλαβαν τὴν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπικρατεῖ μεγάλη φιλαρχία.

3. Ἐπειδὴ ὁ Μέγας Βασίλειος ἔβλεπε ὅλη αὐτὴν τὴν κατάσταση πού ἐπικρατοῦσε στὴν Ἐκκλησία, ὁμολογεῖ ὅτι προτιμοῦσε νὰ μὴν ὀμιλήσῃ, γιατί δέν θὰ τὸν ἄκουγε κανένας, καὶ προτίμησε τὴν σιωπὴ. Οἱ καιροὶ εἶναι πονηροί. Δέν ὑπάρχει συμπάθεια, ἀλλὰ ἄλλοι ἐπιδιώκουν τὴν πτώση τῶν ἀντιπάλων τους, ἄλλοι χοροπηδοῦν γι' αὐτόν πού ἔπεσε, ἄλλοι ἐπικροτοῦν τὴν πτώση τοῦ ἄλλου.

Ἔτσι, φυγαδεύθηκε ἡ ἀγάπη, δέν ὑπάρχει συμπάθεια, ἀναψε τὸ μίσος καὶ χαίρονται μὲ τίς συμφορὰς τῶν ἄλλων. Συμβαίνει ὅ,τι καὶ στὶς ἐπιδημίες ἀπὸ τίς ἀρρώστιες, ἀφοῦ ὅλοι ἔχουν ἀρρωστήσει. Ὑπάρχουν σκληροὶ δικαστές καὶ ἀγνώμονες κριτές.

4. Παρὰ τὸ ὅτι σὲ αὐτὴν τὴν κατάσταση ὁ Μέγας Βασίλειος προτιμοῦσε νὰ σιωπήσῃ, ὅμως τὸν ὑπερνίκησε ἡ ἀγάπη καὶ γράφει αὐτὸ τὸ κείμενο στὸν φίλο του Ἀμφιλόχιο Ἰκονίου πού τὸν ἐρώτησε σχετικῶς. Σὲ αὐτὸ παρακινήθηκε ἀπὸ τοὺς Τρεῖς Παῖδες στὴν Βαβυλώνα, πού ρίφθηκαν στὴν κάμινο, γιατί θεώρησαν ὅτι πρέπει κανεὶς νὰ ἐπιτελῇ τὸ καθῆκον του, ἔστω καὶ ἂν δέν ὑπάρχῃ κανένας ἄλλος σύμμαχος στὴν εὐσέβεια. Οἱ Τρεῖς Παῖδες ὑμνοῦσαν τὸν Θεὸ μέσα ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς καμίνου, καὶ ἦταν ἀρκετὸ νὰ στηριχθοῦν μεταξύ τους.

Ὁ Μέγας Βασίλειος λέγει ὅτι, ὅπως οἱ Τρεῖς Παῖδες στὴν κάμινο τοῦ πυρός, ἔτσι καὶ αὐτόν δέν τὸν φόβησε τὸ πλῆθος τῶν ἀντιπάλων, ἀλλὰ διακήρυξε τὴν

αλήθεια με παρρησία, ἀφοῦ στήριξε τήν ἐλπίδα στήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, προσέφερε τήν διδασκαλία πού κληρονόμησε ἀπό τούς Πατέρες.

Στό τέλος λέγει στόν παραλήπτη τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς, στόν ἅγιο Ἀμφιλόχιο Ἰκονίου, ὅτι ἂν εἶναι ἀρκετά ὅσα ἔγραψε ἔχει καλῶς, ἂν ὅμως φανοῦν ἐλλιπῆ, δέν τόν πειράζει νά ἀσχοληθῆ μέ φιλοπονία καί νά συμπληρώσῃ τό θέμα. Εὐχεται, λοιπόν, νά βοηθήσῃ ὁ Κύριος εἴτε διὰ αὐτοῦ εἴτε διὰ μέσου ἄλλων νά συμπληρωθοῦν τά ἐλλείποντα μέ τήν γνώση πού δίνεται ἀπό τό Ἅγιον Πνεῦμα, σέ ὅσους εἶναι ἀντάξιοι αὐτῶν τῶν δωρεῶν.

Οἱ λόγοι αὐτοί τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μέ ἐκφράζουν ἀπόλυτα. Καί σήμερα ἐπικρατεῖ παρόμοια κατάσταση στήν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ὁμοιάζει μέ μία ναυμαχία καί ἕναν πόλεμο, ἀλλά ἀκόμη καί μέ ἐπιδημία ἀσθενειῶν. Αὐτό φαίνεται στήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ σέ ὅλες τίς Ἐκκλησίες, ἰδίως στήν Οὐκρανία. Στήν κατάσταση αὐτή, ἄλλοτε σιωπᾶ κανεῖς, γιατί αἰσθάνεται ὅτι δέν θά εἰσακουσθῆ, ἄλλοτε ἀπό ἀγάπη τολμᾷ νά μιλήσῃ μέσα ἀπό τό καμίνι τοῦ πυρός.

Τελικά, καί ὅταν γράφουμε, πρέπει νά ἔχουμε τήν αἴσθησι ὅτι αὐτά εἶναι ἐλλιπῆ καί καταθέτοντας αὐτήν τήν ἐλλιπῆ γνώση, τά ἀφήνουμε στόν Θεό γιά νά τά συμπληρώσῃ μέ ἄλλον, ὁ ὁποῖος θά φωτισθῆ ἀπό τό Ἅγιον Πνεῦμα.

Ἐμεῖς κάνουμε τό καθῆκον μας καί τό ἐμπιστευόμαστε στήν Ἐκκλησία γιά νά τό κρίνῃ, νά τό ἀπορρίψῃ ἢ νά τό ἀξιοποιήσῃ. Μέ αὐτό τό πνεῦμα τολμῶ νά γράψω τά ἐπόμενα καί μέ αὐτό τό πνεῦμα πρέπει νά διαβασθοῦν. Ἰσχύει καί ἐδῶ ὁ λόγος τοῦ ποιητῆ Νίκου Καρούζου: «Μή μέ διαβάσετε ὅταν ἔχετε δίκιο», ὅταν εἴσθε πεπεισμένοι γιά τήν ὀρθότητα καί τό ἀλάθητο τῆς ἄποψῆς σας.

2. Ἡ σύγχρονη κατάσταση τῆς Ἐκκλησίας μέ ἀφορμή τό Οὐκρανικό θέμα

Θά ἀναφέρω τά ὑπάρχοντα δεδομένα (γιά τό σύγχρονο Οὐκρανικό θέμα) καί τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο τό θέμα θά μπορούσε νά ἐπιλυθῆ.

α) Τά ὑπάρχοντα δεδομένα

Μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου φθάσαμε στά ἐξῆς περιπεπλεγμένα σημεῖα.

Πρῶτον. Μέ Πανορθόδοξες διασκέψεις ἐπῆλθε συμφωνία στό κείμενο γιά τήν χορήγησι τῆς αὐτοκεφαλίας σέ μία Ἐκκλησία. Ἡ διαφωνία ἔγινε στό ποιός θά ὑπογράψῃ τόν Τόμο τῆς αὐτοκεφαλίας, καί γι' αὐτό δέν ἐλήφθη ἀπόφασι.

Κατόπιν τούτου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης χορήγησε τὴν αὐτοκεφαλία στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας, ὅπως τὸ ἔκανε καὶ σέ ἄλλες κατὰ τόπους Ἐκκλησίες, κατὰ τὸ λεγόμενο ἐθιμικὸ δίκαιο, ἡ ὁποία αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία ἀποτελέσθηκε ἀπὸ τὴν σχισματικὴ ὁμάδα τοῦ καθαιρεθέντος Φιλαρέτου καὶ τὴν σχισματικὴ ὁμάδα τοῦ Μακαρίου, γιὰ τὴν ὁποία ἀμφισβητοῦνται τόσο ἡ Ἱερωσύνη ὅσο καὶ ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ. Θεωρῶ ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀφοῦ ἀξιολόγησε τὴν κατάσταση πού ὑπάρχει στὴν Οὐκρανία, κυρίως, ἀφοῦ κατάλαβε πλήρως τὴν τακτικὴ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας σέ βάρος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, χορήγησε τὴν αὐτοκεφαλία, καὶ πιστεύω ὅτι δέν θά τὴν ἀνακαλέσῃ.

Δεύτερον. Τὸ Πατριαρχεῖο Μόσχας δέν δέχθηκε τὴν ἀπόφαση αὐτὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιὰ τὴν χορήγησι τῆς αὐτοκεφαλίας στὴν Οὐκρανία, εἶναι ἀντίθετο μὲ τὴν παρέμβαση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν Οὐκρανία. Μάλιστα δέ ἐν ὄψει καὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιὰ τὴν χορήγησι τῆς αὐτοκεφαλίας, ἔπαυσε τὴν μνημόνευση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου στὰ Δίπτυχα καὶ ἀκόμη συνέστησε στοὺς Ρώσους καὶ Οὐκρανοὺς νὰ μὴν ἔχουν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ Ἐκκλησίες πού μνημονεύουν τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη.

Κατὰ τὴν γνώμη μου, ἀπὸ ὅ,τι φαίνεται μέχρι τώρα, ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας γιὰ διαφόρους λόγους δέν θά ὑποχωρήσῃ καὶ δέν θά δεχθῇ τετελεσμένα γεγονότα στὴν Οὐκρανία. Θεωρῶ, ὅτι καὶ ἂν μερικὲς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀναγνωρίσουν τὴν αὐτοκεφαλία τῆς Οὐκρανίας, τὸ πρόβλημα θά παραμείνῃ ἐφ' ὅσον δέν θά τὸ ἀποδεχθῇ ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας.

Τρίτον. Οἱ λοιπὲς Αὐτοκέφαλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, γιὰ διαφόρους λόγους, βρίσκονται σέ στάση ἀναμονῆς ἢ ὑποστηρίζουν τὴν Μόσχα. Εἶναι διστακτικὲς νὰ ἀναγνωρίσουν τὸν Ἐπιφάνιο ὡς Προκαθήμενο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας. Δέν γνωρίζω τί θά ἀποφασίσουν στό προσεχὲς διάστημα. Πάντως κατὰ τὴν ἐνθρόνισι τοῦ Ἐπιφανίου δέν παρευρέθησαν ἐκπρόσωποι τῶν ἄλλων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πλὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ δέν ἀπεστάλησαν συγχαρητήριες εὐχὲς γιὰ τὴν ἀνάληψι τῆς προεδρίας τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας.

Τέταρτον. Στὴν Οὐκρανία ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἔκρυθμη ἡ ἐκκλησιαστικὴ κατάσταση. Ὑπάρχει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἐπιφάνιος ὡς Προκαθήμενος τῆς Ὁρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας, ὁ Μητροπολίτης Ὀνούφριος πού ὑπάγεται στὴν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, καὶ ὁ λεγόμενος «ἐπίτιμος Πατριάρχης Φιλάρετος», ὁ ὁποῖος ὑπανεχώρησε ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ του συμφωνία, δέν δέχεται τὸν Τόμο τῆς αὐτοκεφαλίας, διότι δέν συμφωνεῖ μὲ τὴν κατάργησι

του «Πατριαρχείου», τό ὁποῖο αὐτός ἀνακήρυξε. Ἐνδεχομένως, θά ὑπάρξουν καί ἄλλες ἐξελίξεις. Τά γεγονότα ὁμοιάζουν μέ μιά κινούμενη ἄμμο.

Πέμπτον. Ὑπάρχουν καί ἄλλες Τοπικές Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες ὑπάγονται σέ ἄλλα Πατριαρχεῖα, οἱ ὁποῖες κατά καιρούς ἐξέφρασαν τήν ἐπιθυμία τους νά ἀποκτήσουν αὐτοκεφαλία, ἐπειδή ἀνήκουν σέ ἰδιαίτερες κρατικές ὀντότητες, βάσει τῶν Κανόνων, τοῦ λδ' τῶν Ἀποστόλων, ιζ' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί λη' τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅπως τό διετύπωσε ὁ Μέγας Φώτιος ὅτι τά ἐκκλησιαστικά συμεταβάλλονται μέ τά πολιτικά. Ἐνδεχομένως νά ὑπάρχουν καί ἄλλες Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες πρὸς τό παρόν δέν ἔχουν ἐκφρασθῆ καί θά ζητήσουν τήν αὐτοκεφαλία. Ἔχουν δημοσιευθῆ συγκεκριμένα ὀνόματα Ἐκκλησιῶν, τά ὁποῖα δέν θέλω νά μνημονεύσω ἐδῶ, γιά νά μή δημιουργηθῆ ἓνα ἐπί πλέον πρόβλημα.

Βεβαίως, τό λεγόμενο αὐτοκέφαλο στήν πρώτη χιλιετία λειτουργοῦσε διαφορετικά ἀπό ὅ,τι λειτουργεῖ στήν δεύτερη χιλιετία μέ βάση τήν ἀρχή τῆς Φεουδαρχίας, τῆς Μεταρρύθμισης καί τήν ἀρχή τῶν ἐθνοτήτων πού ἐμφανίσθηκε τόν 12ο αἰώνα καί ἀναπτύχθηκε μέ τόν Διαφωτισμό καί τήν Γαλλική Ἐπανάσταση τόν 18ο αἰώνα, ὅπως τό ἀνέλυσε ὁ καθηγητής π. Γρηγόριος Παπαθωμᾶς.

Αὐτό σημαίνει ὅτι θά πρέπει νά ληφθῆ μιά ἀπόφαση γιά τό πῶς χορηγεῖται τό αὐτοκέφαλο, μέσα στό πλαίσιο τῆς συνοδικότητος καί τῆς ἱεραρχικότητος τοῦ πολιτεύματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, γιά νά μήν δημιουργοῦνται συνεχῶς ἐντάσεις καί σχίσματα στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μέ ἀφορμή τό θέμα αὐτό.

Ὅπως κατ' οἰκονομίαν καί πρὸς καιρόν ἐλήφθη ἀπόφαση γιά τήν διασπορά, ἤτοι τήν λεγόμενη «αἵρεση τῆς συνεδαφικότητος», μέ τίς Ἐπισκοπικές Συνελεύσεις, ἔτσι πρέπει νά ληφθῆ ἀπόφαση γιά τό θέμα τῆς χορήγησης αὐτοκεφαλίας σέ μιά Ἐκκλησία.

Εἶναι γνωστόν ὅτι ἔγινε μιά τέτοια προσπάθεια γιά νά ἐπιλυθῆ τό σοβαρό αὐτό πρόβλημα, ἀλλά δυστυχῶς σταμάτησε στό σημεῖο στό ποῖός θά ὑπογράφη τόν Τόμο τῆς αὐτοκεφαλίας, δηλαδή ὑπονομεύθηκαν τά προνόμια τῆς Πρωτόθρονης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης.

Στίς ἡμέρες μας αὐτό πλέον εἶναι τό ζητούμενο, ὅτι, δηλαδή, πρέπει νά ἐπανέλθῃ ἡ συζήτηση γιά τήν χορήγηση τοῦ αὐτοκεφάλου –ἤδη γιά τό περιεχόμενο τοῦ κειμένου ὑπάρχει πανορθόδοξη ἀπόφαση– ὅχι μόνον γιά τήν Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας, ἀλλά καί γιά ἄλλες ἐκκλησιαστικές ἐπαρχίες, ἄλλων Πατριαρχείων, ὥστε νά μήν ἀρχίσουν νέες ἐντάσεις καί νέα σχίσματα. Εἶναι

ευνόητον ότι αυτό πρέπει να τὸ ἐπιλύση μιά Πανορθόδοξη Σύνοδος ἢ ἡ Συνάντηση τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Πάντως, ὅλα αὐτὰ περιπλέκουν τὸ πρόβλημα καὶ γιὰ νὰ μὴ μονιμοποιηθῆ ἡ σχισματικὴ αὐτὴ κατάσταση, κατὰ τὸ λόγιον «τὸ πολυχρόνιον καὶ δυσθεράπευτον», πρέπει νὰ βρεθῆ μιά λύση.

β) Μερικὲς ἄτυπες ἐνέργειες

Ἄφοῦ ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, τὸ ἐρώτημα τὸ ὁποῖο τίθεται εἶναι τὸ πῶς θὰ ἐπιλυθῆ αὐτὸ τὸ σοβαρὸ ἐκκλησιαστικὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖο δημιουργεῖ προβλήματα στὶς σχέσεις μὲ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Δὲν ἔχω ἀκούσει μέχρι τώρα σοβαρὲς προτάσεις γιὰ τὴν ἐπίλυση τοῦ θέματος. Ἡ μοναδικὴ σοβαρὴ πρόταση πού ἀκούσθηκε εἶναι νὰ συγκληθῆ μιά Πανορθόδοξη Σύνοδος ἢ ὁποία θὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ θέμα αὐτὸ καὶ θὰ λάβῃ τελικὲς ἀποφάσεις. Μερικὲς ἄλλες προτάσεις πού ἐτέθησαν δὲν μποροῦν οὔτε κἂν νὰ συζητηθοῦν, γιατί δὲν μποροῦν νὰ ὑλοποιηθοῦν.

Ὅμως, τὸ θέμα εἶναι ὅτι, προκειμένου νὰ ἀποφασισθῆ σύγκληση μιᾶς Πανορθόδοξου Συνόδου, πρέπει νὰ ὑπάρξῃ σοβαρὴ προετοιμασία καὶ συγκεκριμένη πρόταση στὴν ὁποία νὰ συγκλίνῃ ἡ πλειοψηφία τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ φυσικὰ νὰ τὴν ἀποδεχθοῦν τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας. Διότι δὲν μπορεῖ νὰ συγκληθῆ μιά Πανορθόδοξη Σύνοδος ἢ Συνάντηση Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἂν δὲν τὴν καλέσῃ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ ἂν δὲν ἔχη ὠριμάσει τὸ θέμα γιὰ λύση. Καί, βεβαίως, ἐάν προηγουμένως δὲν ὑπάρχῃ σύγκλιση ἀπόψεων σὲ μιά συγκεκριμένη πρόταση τὴν ὁποία νὰ ἀποδεχθοῦν οἱ κατὰ Τόπους Ἐκκλησίες, κυρίως τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ γίνῃ ἡ Πανορθόδοξος Σύνοδος.

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πρέπει κάποιος ἐκκλησιαστικοὶ παράγοντες νὰ ἐπεξεργασθοῦν μιά πρόταση τὴν ὁποία εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδεχθῆ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας. Βεβαίως, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ συζήτηση καὶ μὲ τὴν πολιτικὴ ἡγεσία τῆς Οὐκρανίας. Διότι, ἂν κρίνω τὰ πράγματα σὲ σχέση μὲ τὴν χορήγηση τῆς αὐτοκεφαλίας στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν χορήγηση τῶν λεγομένων Νέων Χωρῶν σὲ αὐτήν, ὑπῆρξε ἀπόφαση καὶ ἀποδοχὴ τῶν τριῶν παραγόντων, ἥτοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας.

Ἐάν δέν γίνῃ μιά τέτοια σοβαρή προεργασία, μέ επίπονες ἐνέργειες, μέ νηφαλιότητα, μέ διάκριση καί προσευχή, δέν εἶναι δυνατόν νά συνέλθῃ ἡ Πανορθόδοξη Σύνοδος, γιατί τότε θά συνέλθῃ γιά νά ἐπικυρωθῇ ἡ διαφωνία καί, φυσικά, θά ἀποτύχῃ νά λάβῃ συγκεκριμένη ἀπόφαση. Ἔτσι θά φανῇ ἀκόμη περισσότερο ἡ διάσπαση πού ὑπάρχει μεταξύ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

γ) Μιά πρόταση γιά ἐπεξεργασία

Ποιά, λοιπόν, θά μπορούσε νά εἶναι μιά πρόταση πού θά μπορούσε νά τύχῃ μιᾶς σοβαρῆς ἐπεξεργασίας; Θά προσπαθῶ νά συγκεκριμενοποιήσω μιά πρόταση πού, ἐνδεχομένως, θά ἔχῃ ἐλλείψεις καί θά χρειασθῇ νά γίνουν βελτιώσεις.

Πρῶτον. Θά πρέπει νά γίνῃ μιά, ἔστω καί ἄτυπη κατ' ἀρχήν, συνάντηση τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας γιά νά ἀποφασισθῇ ἡ συνέχιση τοῦ διαλόγου γιά τήν ὀλοκλήρωση τῆς συζήτησης γιά τό πῶς χορηγεῖται τό αὐτοκέφαλο σέ μιά Ἐκκλησία καί νά καθορισθῇ ἕνα προσχέδιο ἐπιλύσεως τοῦ θέματος τῆς Οὐκρανίας, σύμφωνα μέ τά σημεῖα πού θά παρατεθοῦν πιό κάτω.

Δεύτερον. Ἡ ἀπόφαση τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας νά παύσῃ τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη καί νά μὴν τόν μνημονεύῃ στά Δίπτυχα καί μάλιστα ὡς πίεση γιά νά μὴ δοθῇ ἡ αὐτοκεφαλία στήν Οὐκρανία καί ἔπειτα νά παροτρύνῃ τοὺς πιστοὺς του νά μὴ συμμετέχουν σέ Λειτουργίες καί ἀκολουθίες στίς ὁποῖες μνημονεύεται ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, δέν συνιστᾷ ἐκκλησιαστική σοβαρή πράξη.

Δέν μπορεῖ νά χρησιμοποιηθῇ τό Μυστήριον τῆς θείας Εὐχαριστίας, πού εἶναι Μυστήριον ἐνότητος, καί τό Μυστήριον τῆς Ἐξομολογήσεως γιά νά ἀσκοῦνται πιέσεις σέ ἄλλες Ἐκκλησίες, καί μάλιστα γιά πράγματα δευτερεύοντα.

Κατ' ἐπέκταση, εἶναι ἀπαράδεκτο τό γεγονός πού ἐπικρατεῖ σέ ἀρχιερατικά συλλείτουργα Ἀρχιερέων ἀπό ὅλες τίς Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες, οἱ Ἀρχιερεῖς νά ἀπέχουν ἀπό τήν συμμετοχή τους στήν θεία Λειτουργία, ἐπειδή σέ αὐτήν συμμετέχουν ἐκπρόσωποι ἄλλων Ἐκκλησιῶν, μέ τίς ὁποῖες ἔχουν ἀκοινωνησία καί ταυτόχρονα νά συμμετέχουν στά ἐπίσημα γεύματα καί δεῖπνα, συμπροσευχόμενοι καί συνευωχούμενοι.

Γι' αὐτό, προκειμένου νά ἀρχίσῃ μιά προσπάθεια ἐπιλύσεως τοῦ θέματος αὐτοῦ, θά πρέπει ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας νά ἄρῃ τήν ἀπόφαση αὐτή καί ὡς ἔνδειξη καλῆς θελήσεως ὁ Πατριάρχης Μόσχας νά ἀρχίσῃ νά μνημονεύῃ τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη στά Δίπτυχα.

Άλλωστε, πρέπει να εξασφαλισθῆ ἡ δυνατότητα διαλόγου μεταξύ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, γιατί διαφορετικά, ὅταν βρίσκονται σέ ἀπομόνωση, δέν θά λυθῆ ποτέ τό θέμα αὐτό.

Τρίτον. Ὁ διάλογος μεταξύ τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρέπει νά ἔχη ὡς βάση τήν συμφωνία καί ἐπικύρωση τῶν δύο κειμένων τά ὁποῖα εἶχαν ἐτοιμασθῆ νά κατατεθοῦν στήν Σύνοδο πού ἔγινε στήν Κρήτη τόν Ἰούνιο τοῦ 2016, ἀλλά τελικά δέν συμφωνήθηκε νά συζητηθοῦν στήν Σύνοδο ἐκείνη καί νά ὑπογραφοῦν.

Πρόκειται γιά τά δύο κείμενα πού ἀφοροῦν τό *Αὐτοκέφαλο* καί τά *Δίπτυχα*. Εἶναι δύο κανονικά θέματα, τά ὁποῖα, ἂν δέν ὑπῆρχε ἡ ἀντίθετη ἄποψη ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Μόσχας ὡς πρός τόν τρόπο τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Τόμου Αὐτοκεφαλίας καί κατατίθεντο στήν Σύνοδο τῆς Κρήτης γιά ἀπόφαση, τότε δέν θά εἶχαμε τά θέματα αὐτά μέ τήν Οὐκρανία σήμερα.

Ἐπομένως, πρέπει νά ἀρχίσῃ ἡ συζήτηση μεταξύ ἐκπροσώπων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία διακόπηκε, γιά τό πῶς θά ὑπογράφεται ὁ Τόμος τῆς Αὐτοκεφαλίας, ὥστε νά ὀλοκληρωθῆ ἡ συζήτηση γιά τό θέμα αὐτό. Μέσα στήν προοπτική αὐτή, θά ἀποφασισθῆ πῶς θά χορηγηταί ἐφ' ἑξῆς τό Αὐτοκέφαλο σέ μιά Ἐκκλησία, ὅπως ἔχει καθορισθῆ στό ὑφιστάμενο κείμενο γιά τήν Αὐτοκεφαλία, χωρίς νά παραθεωροῦνται τά κανονικά καί παραδοσιακά προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

Τέταρτον. Ἀφοῦ μιά προπαρασκευαστική Ἐπιτροπή ἀπό ἐκπροσώπους ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐτοιμάσει τά δύο αὐτά κείμενα πού ἀφοροῦν τό *Αὐτοκέφαλο* καί τά *Δίπτυχα*, στήν συνέχεια, νά συγκληθῆ μιά Σύνοδος τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μέ τίς συνοδεῖες τους, ἡ ὁποία θά τά ἐπικυρώσῃ.

Ἡ Πανορθόδοξη αὐτή Σύνοδος θά πρέπει νά προβῆ σέ διαπίστωση ὅτι σήμερα ὑφίστανται δεκατέσσερες Ἐκκλησίες, νά ἐπικυρώσῃ τήν Πατριαρχική ἀξία καί τιμῆ μερικῶν νεωτέρων Πατριαρχείων ὥστε νά λυθῆ καί μιά ἐκκρεμῆς κατάσταση, νά ἐπικυρώσῃ τήν ἀπόφαση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιά τήν χορήγηση τῆς Αὐτοκεφαλίας στήν Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας ὥστε νά εἶναι δεκαπέντε Ἐκκλησίες καί νά ἀντιμετωπίσῃ ἐπί μέρους θέματα πού ἀνέκυψαν.

Πέμπτον. Θά πρέπει νά προσυνηνοθηῆ ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον θά ἐπιλυθῆ καί θά ἰσχύσῃ τό ἐκκλησιαστικό καθεστῶς τῆς Οὐκρανίας σέ ὅλες τίς διαστάσεις του. Ἐνδεχομένως, θά πρέπει νά λυθῆ μέ ἐκκλησιαστική οἰκονομία «ἄχρι καιροῦ».

Μία λύση είναι να βρεθῆ τρόπος στήν Αυτόκεφαλη αὐτήν Ἐκκλησία να ὑπαχθοῦν ὅλες οἱ ἐκκλησιαστικές δικαιοδοσίες πού ὑπάρχουν στήν Οὐκρανία.

Περίπου να ἰσχύση κατ' οἰκονομία καί ἴσως ἄχρι καιροῦ αὐτό πού γίνεται στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, πού συνέρχονται καί συναποφασίζουν οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Αυτόκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί οἱ Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου ἐν Ἑλλάδι, τῶν λεγομένων Νέων Χωρῶν.

Ἐάν αὐτό γιά διαφόρους λόγους δέν μπορῆ να ἰσχύση καί στήν Οὐκρανία, τότε, θά μποροῦσε να ἰσχύση τό σύστημα πού ἐπικρατεῖ στήν Διασπορά μέ τίς Ἐπισκοπικές Συνελεύσεις, ὁ Κανονισμός λειτουργίας τῶν ὁποίων ψηφίσθηκε στήν Σύνοδο τῆς Κρήτης τό 2016. Ὑπάρχει, δηλαδή, ἔτοιμος Κανονισμός, πού μπορεῖ να προσαρμοσθῆ καταλλήλως γιά τήν Αυτόκεφαλη Ἐκκλησία τῆς Οὐκρανίας.

Μέσα στά πλαίσια αὐτά εἶτε μέ τήν μορφή διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἶτε μέ τήν μορφή τῆς λειτουργίας τῶν Ἐπισκοπικῶν Συνελεύσεων θά μποροῦσε να λειτουργήσῃ μία Σύνοδος, ἡ ὁποία θά ἀποτελεῖται ἀπό ὅλες τίς ἐκκλησιαστικές δικαιοδοσίες, ἡ ὁποία θά ἔχη ἕναν Ἀρχιεπίσκοπο. Καί, ἐάν αὐτό δέν μπορῆ να γίνῃ, τότε μπορεῖ να ἰσχύση τό ὑφιστάμενο καθεστῶς στήν Ἑλλάδα, μέ τήν Αυτόκεφαλη Ἐκκλησία – Νέες Χῶρες, τήν ἡμιαυτόνομη Ἐκκλησία τῆς Κρήτης καί τίς Μητροπόλεις στά Δωδεκάνησα.

Οἱ Μητροπολίτες τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν δικαιοδοσιῶν θά μνημονεύουν τήν Ἐκκλησία στήν ὁποία ἀναφέρονται, δηλαδή ἤ τόν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ἤ τόν Πατριάρχη Μόσχας καί να συμπληρώνουν καί τήν Σύνοδό τους, ἦτοι: «Ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καί Πατριάρχου ἡμῶν (Βαρθολομαίου ἤ Κυρίλλου) καί τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου τῶν ὀρθοτομούντων τόν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας».

Στήν Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο πού θά ἀποτελεῖται ἀπό δώδεκα Ἀρχιερεῖς καί ὡς δέκατο τρίτο θά ἔχη τόν Πρόεδρο τῆς Ἱερᾶς Συνόδου να συγκαταλέγωνται μέλη κατὰ ἴσον ἀριθμό ἀπό τίς ὑπάρχουσες ἐκκλησιαστικές δικαιοδοσίες. Στήν Ἱεραρχία θά μετέχουν ὅλοι οἱ Ἱεράρχες τῆς Αυτόκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Οὐκρανίας. Τήν πρώτη φορά πού θά συνέλθουν οἱ Ἀρχιερεῖς τῆς Αυτόκεφάλου αὐτῆς Ἐκκλησίας θά μποροῦσε να ἐκλεγῆ ἢ να ἀποφασισθῆ ποιός θά εἶναι Προκαθήμενος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν Οὐκρανία.

Ἐκτον. Νομίζω ὅτι πρὸς τήν κατεύθυνση αὐτή πρέπει να ἐργασθοῦν τόσο οἱ ἐκκλησιαστικοί, ὅσο καί οἱ πολιτικοί παράγοντες τῆς Οὐκρανίας. Ὅμιλῶ καί γιά πολιτικούς παράγοντες, γιατί πάντοτε, ἀκόμη καί στίς ἀποφάσεις τῶν Οἴκουμενικῶν Συνόδων, οἱ ἀποφάσεις θεσπίζονταν μέ νόμο ἀπό τοῦς Αυτόκράτορες. Γιατί, ἂν μία Σύνοδος λαμβάνῃ μόνη της τίς ἀποφάσεις, τότε δέν

είναι δυνατόν νά εφαρμοσθοῦν, ἂν ἡ πολιτική ἐξουσία δέν παρέμβῃ γιά τήν κατοχύρωσή τους μέ νόμους. Αὐτός ἦταν ὁ λόγος, γιά τόν ὁποῖο τίς Οἰκουμενικές Συνόδους τίς συγκαλοῦσαν οἱ Αὐτοκράτορες καί οἱ ἀποφάσεις τους τήν τελευταία ἡμέρα ἀναγινώσκονταν στό παλάτι ὅπου καί ἀποφασίζονταν νά ἰσχύσουν μέ νόμο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα εἶναι ἡ Πενθέκτη Οἰκουμενική Σύνοδος, ἡ ὁποία ὀνομάσθηκε ἐν Τρούλλῳ Σύνοδος, ἀκριβῶς, γιατί ἔγινε στήν μεγάλη αἴθουσα τῶν Ἀνακτόρων πού εἶχε τροῦλλο.

Τά ὅσα ἀνέφερα προηγουμένως εἶναι κατά τήν γνώμη μου μιά κατ' ἀρχήν ρεαλιστική ἐκτίμηση τῆς καταστάσεως καί εἶναι μιά κατ' οἰκονομία «ἄχρι καιροῦ» πρόταση ἢ μᾶλλον ἕνα κατ' ἀρχήν σχεδίασμα, πού μπορεῖ νά βελτιωθῇ ἀκόμη περισσότερο ἢ νά ἀπορριφθῇ.

Βεβαίως καί κάθε καλύτερη πρόταση θά πρέπει νά τεθῇ καί νά μελετηθῇ, κυρίως ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, τό ὁποῖο ἔχει μεγάλη διαχρονική πείρα στήν ἀντιμετώπιση σοβαρῶν ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων γιά νά ὀδηγήσῃ στήν ἐπίλυση τοῦ θέματος ὄχι μόνον στήν Οὐκρανία, ἀλλά, κυρίως, στίς σχέσεις μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες στήν παρούσα φάση βρίσκονται στό χειρότερο σημεῖο, τό ὁποῖο μᾶς θυμίζει λίγο τήν περιγραφή τῆς καταστάσεως τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, πού ἀναφέρθηκε στήν ἀρχή τοῦ κειμένου αὐτοῦ.

Θά μπορούσα καί ἐγώ νά σιωπήσω γιά νά εἶμαι ἀρεστός σέ ὅλους, ἀλλά ἀπό ἀγάπη στήν Ἐκκλησία καί ὄχι ἀπό ἄλλες σκοπιμότητες, ἀσχολήθηκα μέ τό θέμα καί κατέγραψα τίς σκέψεις μου, κατά τήν ἀρχή «δίδου σοφῶ ἀφορμήν, καί σοφώτερος ἔσται» (Παρ. θ', 9).

Νομίζω, καί στό θέμα αὐτό ἰσχύει ὁ μακαρισμός τοῦ Χριστοῦ: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί ὅτι αὐτοί υἱοί Θεοῦ κληθήσονται» (Ματθ. ε', 9).

Σεπτέμβριος 2019

<http://www.parembasis.gr>